

Bulgária Történelme

Az önálló Bulgária történelme a VII. századdal kezdődött, amikor a harcias bolgár-törökök az e földet lakó hét szláv törzset uralmuk alá hajtva 681-ben megalapították az első bolgár államot. A IX. században Krum kán (803-814) és Omurtag (816-831) uralkodása alatt a bolgár állam tovább gyarapodott. 864-ben I. Borisz fejedelem hivatalos vallássá nyilvánítja a kereszténységet. Bulgária Simeon (893-927) uralkodása alatt érte el fénykorát, amikor szinte az egész Balkán-félsziget, Szlavónia és Dél-Erdély is a birodalomhoz tartozott. Simeon halála után az állam szétesett és Bulgária 1018-ban bizánci fennhatóság alá került.

Függetlenségét 1186-ban nyerte vissza, amikor megalakult a második bolgár állam. Az új bolgár főváros Tarnovo (ma: Veliko Tarnovo) lett. Az 1241 és 1280 közötti tatár támadások miatt a meggyengült bolgár állam ismét Bizánc vazallusa lett. A XIV. században a központi hatalom meggyengült, feudális megosztottság kezdődött. 1371-ben Ivan Alekszandar cár fiai kettéosztják az országot: Tarnovo és Vidin központtal. Bulgária ezután (1396-ban) közel 500 évre török uralom alá kerül. Ezen nem segített Hunyadi János diadalmas 1443. évi (Szófia elfoglalásával járó) hadjárata sem, még kevésbé az 1444. évi hadjárat, amelynek során Ulászló magyar-lengyel király is elesik a várnai csatában. (A Várna-Vladiszlavovói csataterén levő emlékparkot ma Hunyadi János szobra díszíti.).

A felszabadulást végül az 1877-78-as orosz-török háború hozta meg, melynek során az orosz csapatok felszabadítják Bulgáriát az oszmán uralom alól. A San Stefanói békeszerződés (1878. március 3) területi rendelkezései szerint Bulgária területe magába foglalta Dél Dobrudzsát, nyugaton a Nisig terjedő területeket, Macedónia legnagyobb részét, a trákiai tengerpart egy jelentős szakaszát, úgyszintén Kelet-Trákiát Drinápolyval együtt szinte Konstantinápoly közvetlen közeléig. Az így megújult Bulgária kb. 170.000 km² területtel egyszeriben a Balkán leghatalmasabb országává látszott előlépni. A nagyhatalmak között kiélesedő ellentétek jegyében összehívott berlini értekezlet azonban messzemenően megváltoztatta a Bulgária számára előnyös rendelkezéseket.

Ausztria-Magyarország és a földközi-tengeri hatalmi állásait féltő Anglia ugyanis nem nézte jó szemmel a még orosz megszállás alatt tartott, oroszbarát Bulgária megerősödését, ami ütközött a többi balkáni ország (Szerbia, Görögország és Románia) területi igényeivel is. Az 1878. július 1-jén Berlinben aláírt egyezmény lényegesen hátrányosabban állapította meg Bulgária állami státusát. A Balkán és a Duna közötti területekből Szófia székhellyel a szultánnak alávetett bolgár hűbéres fejedelemséget alakított ki, míg a Bulgária keleti részét képező trákiai terület Kelet-Rumélia néven autonóm terület lett a Török Birodalmon belül. Macedónia teljes területe változatlanul a szultán korlátlan hatalma alatt maradt.

Így Bulgária területe (az előző rendelkezésekhez képest) 63.780 km²-re zsugorodott. A Kelet-Ruméliában kitört lázadások hatására 1885. szeptember 6-án a Bolgár Fejedelemség egyoldalúan kimondja Kelet-Rumélia csatlakozását a Bolgár Fejedelemséghez. 1908-tól Bulgária egyoldalúan kikiáltja függetlenségét az Oszmán Birodalomtól, független királyság lesz, melyet hamarosan a nagyhatalmak is elismernek.

Az 1912–1913-as első és az 1913-as második Balkán-háború következtében:

- Bulgária megkapja Nyugat-Trákiát és a Pirini Macedóniát (Macedónia nyugati része)
- Bulgária elveszti Dél-Bobrudzsát, amely Romániához kerül

Az I. világháborúban a központi hatalmak oldalán az ország elvesztette a háborút.

Az 1919 neuilly-i békeszerződés értelmében:

- Bulgária elveszti Nyugat-Trákiát, amely Görögországhoz kerül,
- Bulgáriai elveszti Caribrod (mai neve: Dimitrovgrad), Boszilegrad és Sztrumica városokat és azok környékét (összefoglaló nevük Nyugati határvidék), melyek Szerbiához kerülnek.

1929-ben a világgazdasági válság súlyosan kihat Bulgáriára is, erősödik az ellenzék.

1941 márciusában Bulgária hivatalosan is Hitler szövetségese válik, Bulgária visszaszerzi elvesztett területeit Jugoszláviától és Görögországtól, valamint részt vesz e két országban a német csapatok segéderejeként a harcokban, a keleti fronton azonban megtartja semlegességét, nem lép hadba a Szovjetunióni ellen.

Egyedülként Hitler szövetségesei közül Bulgária megtagadja a bolgár állampolgárságú zsidók (kb. 50 ezer fő) deportálását Németországba. Hitlernek mindössze annyit sikerült elérnie, hogy a bolgár nemzetgyűlés elfogadta az úgynevezett Nemzetvédelmi törvényt, mely szerint a korábban a bolgár elittel elvegyült tehetősebb zsidó rétegnek ki kellett költöznie Szófiából, továbbá minden izraelitának kötelező volt hordania a sárga csillagot (azoknak a zsidó származású állampolgároknak, akik harcoltak az első világháborúban, „csak” sárga keresztet kellett viselniük). A Jugoszláviától és Görögországtól visszaszerzett területeken 11363 fő zsidó azonban nem kapja meg a bolgár állampolgárságot, s deportálásra kerülnek treblinkai haláltáborba.

1943-ban III. Borisz cár váratlanul meghal. Helyére kiskorú fia kerül II. Simeon néven. Az államfői hatalom a kiskorú cárt képviselő háromtagú kormányzótanács kezébe kerül.

Bulgária Németország oldalán bekapcsolódott a II. világháborúba is.

Revízió a második világháború idején:

- Az 1940-es craiovai román-bolgár szerződés értelmében Dél-Dobrudzsa visszakerül Bulgáriához
- 1941-ben Bulgária visszaszerzi Szerbiától és Görögországtól Macedóniát, Nyugat-Trákiát, a Nyugati határvidéket, Pirod és Nis vidékét

Miután Románia 1944. augusztus 23-án átáll a szövetségesek oldalára, nyilvánvalóvá válik a bolgár kormány számára, hogy a szovjet haderő Tolbuhin marsall vezetése alatt szabad utat kapott Bulgária felé. Szeptember 2-án Konsztantin Muraviev agrárpárti politikus vezetésével új bolgár kormány alakul, mely visszahívja a bolgár csapatokat a jugoszláviai bolgár megszállási övezetből és kijelenti, hogy nem tekinti Bulgáriát az Egyesült Királysággal és az USA-val hadban állónak (a Szovjetunióval Bulgária eleve nem állt hadban!).

Sztálin ezt a bolgár lépést úgy értelmezi, hogy Bulgária megpróbálja elkerülni a szovjet csapatok Bulgáriába való behatolását és különeyezséget próbál kötni az angol-amerikai erőkkal. Ezért a Szovjetunió szeptember 5-én hadat üzen Bulgáriának. A bolgár kormány azonnal békekötést javasol, s ezzel egy időben megszakít minden kapcsolatot a náci Németországgal, majd utasítást ad a bolgár haderőknek, hogy ne mutassanak ellenállást az országba esetlegesen behatoló szovjet csapatoknak. Ez meg is történik szeptember 8-án késő este: a szovjet csapatok átlépik a bolgár határt. A szovjet behatolással egy időben puccsisták átveszik a hatalmat Szófiában, letartóztatják a kormányt és a kiskorú cárt helyettesítő kormányzótanács tagjait.

Az 1944. szeptember 9.-i államcsíny után a Hazafias Front (Отечествен фронт) kormánya kerül hatalomra, Kimon Georgiev vezetésével. A kormányban a kulcsfontosságú belügyi és az igazsági tárcát a kommunisták kapják meg. Az új kormány kivonja a bolgár csapatokat a Jugoszláviától és Görögországtól 1941-ben visszaszerzett területekről, hadat üzen Németországnak, így Bulgária a szövetségesek oldalán folytatja szerepvállalását a világháborúban.

1946-ban kikiáltják a bolgár népköztársaságot. Az addigi államfőt, II. Simeon cárt emigrációba kényszerítik. Az ideiglenes államfő Vaszil Kolarov, Georgi Dimitrov közeli munkatársa. 1946 októberében a parlamenti választásokon az immár a kommunisták által dominált Hazafias Front 70%-ot szerez, az új miniszterelnök Georgi Dimitrov, a Komintern volt elnöke. A megmaradt parlamenti ellenzék vezetőjét, Nikola Petkovot megfosztják mandátumától, majd 1947 szeptemberében kivégzik. Ezután a parlamentarizmus Bulgáriában megszűnik, s egészen az 1990-es szabad választásokig csupán évente néhány napot ülésező, minden döntést érdemi vita nélkül megszavazó látszatszervvé degradálódik.

A II. világháborút lezáró 1947-es párizsi békeszerződés értelmében:

- Kimondja a második világháború alatti revíziók érvénytelenségét, kivéve:
- Dél-Dobrudzsa esetét, mely Bulgáriánál marad.

Georgi Dimitrov halála után a Bolgár Kommunista Párton belül hatalmi harc tör ki Valko Csernekov (Dimitrov veje, aki hosszú éveket a Szovjetunióban élt emigrációban) és Trajco Kosztov között, aki az illegális bolgár kommunista párt egyik vezetője volt. Kosztovot 1949 decemberében szovjet ellenesség és titóizmus vádjával halálra ítélik és kivégzik.

A hruscsovi új moszkvai politika miatt 1954-ben Csernenkov kénytelen megválni párvezetői posztjától, helyére Todor Zsivkov kerül. Miniszterelnöki posztját Csernenkov azonban egészen 1956-ig megtartja. 1962-től Todor Zsivkov válik a hatalom megkérdőjelezhetetlen urává, mikor saját kezében egyesíti a pártvezetői és a kormányfői hatalmat. Todor Zsivkov az új alkotmány miatt súlytalanává vált kormányfői posztjától 1971-ben válik, ekkor az újonnan létrehozott Államtanács elnökévé választatja magát.

A 43 éven keresztül fennmaradt szocialista társadalmi-gazdasági rendszer után 1989-ben kezdődött meg a rendszerváltozás, de a tényleges piaczgazdasági reformokra csak 1991-től került sor.

A kommunista rendszer de facto 1989. november 10-én ér véget, amikor Todor Zsivkov ellen palotaforradalom tör ki, pártbéli ellenzéke – Andrej Lukanov és Petar Mladenov pártvezetők vezetésével – moszkvai támogatással lemondják összes tisztségéről. Az új vezetés kezdetben nem tervez politikai változásokat, csupán a gorbacsovi reformokat szeretné Bulgáriában is bevezetni, azonban az események már nem tarthatók a rendszer keretein belül, s megindul a politikai pluralizmus felé vezető út, annak ellenére, hogy a kommunista Bulgáriában komoly ellenzéki mozgalom nem volt.

Az 1990. júliusi választásokon azonban meglepetésre a Bolgár Szocialista Párt abszolút többséget szerez, 400 mandátumból 211-et. Az ellenzéki többségű nagyvárosokban és elsősorban Szófiában tömegtüntetések kezdődnek, melyek kétségbe vonják a választások tisztességes jellegét. Miután a tömegtüntetések kiszélesednek, Petar Mladenov köztársasági elnök lemond, helyére kompromisszumként a szocialista többségű parlament Dr. Zselju Zselevet, a Demokratikus Erők Szövetsége elnökét választja. Ezzel lehetőséget kap a parlament a nyugodt munkára, melynek eredményeképpen megszületik 1991-ben az új alkotmány.

Az 1991-es választásokon az ellenzék nyer, kormánya azonban csak egy évig marad hatalmon. 1992–1994 között a szocialisták és a török kisebbségi párt hallgatóságos támogatásával szakértői kormány irányítja az országot. 1994-ben ismét a Bolgár Szocialista Párt nyeri a választásokat. 1996 elején súlyos gazdasági válságba kerül az ország, az infláció eléri a heti 30%-ot. A rendkívüli választások utáni új kormány sikeresen stabilizálja a helyzetet 1997 elején, a bolgár levát a német márkához köti (1:1000 árfolyamon).

2001-ben véglegesen hazatér II. Simeon ex-cár, akinek új pártja megnyeri a választásokat és a török kisebbség pártjával koalícióban új kormányt alakít, mely külpolitikai sikert mutat fel: eléri Bulgária felvételét a NATO-ba és sikeresen befejezi az EU-val folytatott csatlakozási tárgyalásokat.

A 2005-ös választásokon a Bolgár Szocialista Párt szerez többséget, az új koalíciós kormányt 8:5:3 arányban a Bolgár Szocialista Párt, (II. Simeon ex-cár pártja) és a török kisebbségi párt hozza létre. A Demokratikus Erők Szövetsége részekre szakad, a középjobb súlytalanává válik, mivel három kisebb parlamenti párt formájában vesz részt a politikai életben. A 2005-ös parlamenti választások új jelensége a mindaddig jelentéktelen és a parlamenti küszöb megközelítésére sem képes bolgár szélsőjobb megszerveződése (Támadás Párt) és bejutása a parlamentbe.

A Támadás Párt nacionalista, cigány- és törökellenes, muzulmánellenes, NATO-ellenes és EU-szkeptikus jelszavakat hangoztat, követeli a rendszerváltozás teljes menetének felülvizsgálatát, elutasítja a kapcsolatot mind a kormánypártokkal, mind a jobbközép ellenzéki pártokkal, mivel azokat mind bolgárellenesnek és hazaárulónak tartja.

Bulgária 2007. január 1-jén vált az Európai Unió tagjává.